

ÇAĞDAŞ SANATTA SERAMİK İLE OLUŞTURULAN DİSİPLİNERARASI BAKIŞ ÜZERİNE

Naile ÇEVİK¹ ORCID: 0000-0001-6448-1534

Öz

Günümüzden bin yıllar önce ortaya çıkan seramik üretimleri günümüzde de kadim bir ifade biçiminin yansıması olarak kullanılmaktadır. Ana malzemesi kil olan bu seramik üretimler insanoğlunun kültürel ve toplumsal yapısı bakımından bir belge niteliği taşımaktadır. İnsanlığın ortak gereksinimlerini karşılamak için üretilen bu ilk dönem seramikleri zaman içinde çağın değişen koşullarına göre kendisini bir bilim ve sanat dalı olarak ifade edebilmiştir. İnsanlık tarihi kadar eski olan bu köklü malzeme günümüz sanatçıları tarafından vazgeçilmez bir unsur olarak kullanılmaktadır.

Seramik üretimlerinin artistik ve endüstriyel bağlamda farklı disiplinlerde kullanımı özellikle 1960 sonrası döneme tarihlenmektedir. Bu dönem seramik malzeme kullanımının plastik sanatların birçok alanında sanatçılar tarafından tercih edilmiştir. Çağdaş sanat anlayışı bağlamında değerlendirildiğinde sanat disiplinlerinin iç içe geçtiğini söylemek mümkündür. Disiplinlerarası süreci tanımlayan bu dönemde kavramsal süreç/anlatım da oldukça önem kazanmıştır. Nitel çalışma yöntemlerinden literatür taraması ve eser analizinin kullanıldığı bu çalışmada kapsamında; çağdaş seramik sanatı bağlamında üretilen sanatçı eserlerinin analizi ve çözümlenmesi yapılmıştır. Ayrıca bu çalışma kapsamında; seramik alanında disiplinlerarası süreçte Ryunosuke Okazaki, Galina Manikova ve Canan Dağdelen'in seramik ana malzemesi ile tasarladığı üretimler üzerinden okumalar yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: *Sanat, Seramik, Disiplinlerarası sanat.*

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/otuzyedisanat>

Copyright © Published by Kastamonu University, Since 2022 - Kastamonu

¹ Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Heykel Bölümü, naile.cevik@hbv.edu.tr.

**CREATED WITH CERAMICS IN CONTEMPORARY ART ON THE
INTERDISCIPLINARY PERSPECTIVE**

Naile ÇEVİK¹ ORCID: 0000-0001-6448-1534

Abstract

Ceramic productions, which emerged thousands of years ago, are still used as a reflection of an ancient form of expression. These ceramic productions, the main material of which is clay, is a document in terms of the cultural and social structure of human beings. These early ceramics, produced to meet the common needs of humanity, were able to express themselves as a branch of science and art in time, according to the changing conditions of the age. This rooted material, which is as old as the history of humanity, is used as an indispensable element among today's artists.

The use of ceramic productions in different disciplines in the artistic and industrial context is dated especially to the post 1960 period. This period also reveals the fact that the use of ceramic materials was preferred by artists in many fields of plastic arts. When evaluated in the context of contemporary art understanding, it is possible to say that art disciplines are intertwined. In this period, which defines the interdisciplinary process, the conceptual process/expression has also gained importance. Within the scope of this study, in which literature review and work analysis from qualitative study methods are used; the analysis of the artists' works produced in the context of contemporary ceramic art were made. In addition, within the scope of this study; a literature review was conducted on the productions designed by Ryunosuke Okazaki, Galina Manikova and Canan Dağdelen with ceramic main material in the interdisciplinary process in the field of ceramics.

Keywords: *Art, Ceramics, Interdisciplinary art.*

¹ Assoc. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Fine Arts, Department of Sculpture, naile.cevik@hbv.edu.tr.

Giriş

Seramik bünyeler bakımından değerlendirildiğinde, onun zamana ve doğa koşullarına gösterdiği mukavemet/direnç önemlidir. Bu süreçte seramiğin “kalıcı” olma durumu onun, antik dönemden günümüze gelen arkeolojik belgeler olarak tanımlanmasına da yol açmıştır. Seramik buluntular bu açıdan değerlendirildiğinde en eski uygarlıklarda yaşayan insanların yaşam biçimlerini, kültürel yapılarını, inanç sistemlerini ve toplumsal süreçlerini bize aktarmada oldukça önemli bir rol üstlenmektedir (Çevik, 2010, s. 36).

Genel bir tanımlama ile Arcasoy’a göre (1998, s. 1) seramik; “Organik olmayan malzemelerin oluşturduğu bileşimlerin, çeşitli yöntemler ile şekil verildikten sonra, sırlanarak ve ya sırlanmayarak sertleşip dayanıklılık kazanmasına varacak kadar pişirilmesi bilim ve teknolojisidir” biçiminde ifade edilmektedir (Arcasoy, 1998, s. 1). Bir diğer tanıma göre ise seramik fırınlanmış kilden yapılan nesnelerin tamamı şeklinde ifade edilmektedir. Teknik açıdan değerlendirildiğinde ve yorumlandığında ise seramik, bir nesnenin şekillendirilmesinde ana rolü üstlenen plastiklik ilkesi yani yoğurulma kapasitesinin kuvars ve feldispat karışımı ile oluşturulmuş halidir (Anonim, 1997, s. 1634). Bu açıdan değerlendirildiğinde seramiğin ilk hammaddesi doğada her zaman bulunan basit bir malzeme olarak sıvı çamurdur. İlk seramik kapların sıvı çamurların balçık şeklinde günlük kullanım nesnelere olarak sepetlere sıvanarak bir anlamda bu sepetlerin bir kalıp görevi görmesi ile basit kullanım kaplarının yapıldığı düşünülmektedir (Yardımcı, 1993, s. 3). Geçmişin izlerini günümüze taşıyan bir malzeme olarak kil hem endüstriyel üretimlerde hem de sanat alanında aktif olarak kullanılan oldukça önemli bir malzeme olarak değerlendirilmektedir (Özel, 2007, s. 130).

Çağdaş Seramik Sanatı Üzerine

Seramik bir sanat ve bilim dalı olarak da günümüzde toplumlara inanılmaz olanaklar sunmaktadır. Seramik kullanımının endüstriyel anlamda uzay araçlarının dışının yüksek ısıya dayanıklı hale getirilmesi için seramik bünyelerle kaplanması durumu oldukça dikkat

çekicidir. Günümüzde ise eğilip bükülerek şekil değiştiren, kullanıldığı alanda işlevi bitince yok olabilen seramikler birçok endüstriyel alanda kullanılmaktadır (Çolakoğlu, 1998, s. 22).

Sanat alanında yaşanan değişimler/gelişmeler sosyal ve kültürel alanlarda olan değişim ve gelişimlerden kopuk değildir. Özellikle teknolojik gelişmelerin artışı ve ekonomik olarak ulaşılabilir oluşu her alanda seri üretim nesnelерinin artmasına yol açmıştır. Tüm bu değişim ve gelişimlerden etkilenen seramik endüstrisi bu alanda hammaddelere kolay ulaşılmasını sağlamış olmasının yanı sıra fırınlama ve sırlama olanaklarının gelişmesi ile sanatsal seramik alanında da gelişmeler paralel olarak yaşanmıştır (Karabey, 2010, s. 92). Seramiğin, “Sanat Seramiği” olarak kabul edilmesinin bir sonucu olarak heykel alanının hacimsel yanı ve resim alanının renk unsurlarını da içinde barındıran boyut ortaya çıkmıştır (Sönmez, 2002, s. 178-179).

1960 sonrasında tarihlenen ve günümüze kadar devam eden sanatta çağdaş anlayışın bir yansıması olarak sanatçıların her disiplin ile kurduğu karşılıklı ve etkileşimli ilişki çağdaş seramik sanatında da ortaya çıkmıştır. Yaptıkları üretimlerle kendilerini ifade etmek isteyen sanatçılar ana ve yan malzeme olarak seramiği kullanmışlardır. Bu malzeme çeşitliliği kavram çeşitliliğine de yol açmış ve özgün disiplinlerarası üretimler ortaya çıkmıştır (Çevik, 2016, s. 402).

Çağdaş Seramik Sanatına Yansıyan Disiplinlerarası Bakış Üzerine

1960’lardan sonra modernizm etkisindeki kavramsal sanatın yerleşik sanata tümüyle karşı durmasının bir yansıması olarak özellikle 20. yüzyıl sanatının en önemli yapı taşlarından biri olarak Dada akımı ve Duchamp’ın malzemede deneysel sürece yönelmesi söz konusudur. Malzeme çeşitliliği ve farklı malzeme kullanımı sanatçıların geleneksel tercihlerden vaz geçerek yeni ve farklı olana yönelmelerini sağlamıştır. Geleneksele bağlı kalmakta ısrarcı olmamalarını bu sanatçıların ortak belirleyeni olarak düşünmek mümkündür. Bu dönemde sanat alanında insanların günlük olarak karşılaştıkları sıradan malzemeler kullanılmıştır. Kolaj, asamblaj ve fotomontaj yaygındır (Akgün, 2012, s. 24; Yücel, 2010, s. 58-61). Tüm bu yeni yaklaşımlar bağlamında değerlendirildiğinde plastik sanatlarında alternatif ve farklı

malzemelerin deneysel olarak kullanıldığı öncü disiplin resim sanatı olmuştur (Keser, 2005, s. 189). Zaman içinde yaşanan tüm gelişmelerin bir sonucu olarak sanatçılar, bilim adamları ve araştırmacılar gibi farklı alanlarda çalışan/üreten profesyonellerin farklı disiplinler ile birlikte çalışması sonucunda zaman içerisinde yeni melez disiplinler de ortaya çıkmıştır (Çevik, 2016, s. 403).

Günümüz koşullarında yaşanan bilimsel gelişmeler beraberinde yeni teknolojileri de getirmektedir. Bu yeni teknolojiler farklı malzemelerin bulunmasına veya var olan malzemelerin ulaşılabilir olmasına katkı sağlamıştır. Yaşamdan, bilimden, toplumdan, teknolojiden ve kültürden bağımsız olarak düşünilemeyecek olan sanat alanlarının tümü bu katkılardan etkilenmiştir. Özellikle değişen sanatsal eğilimler ve bilimsel gelişmeler 21. yüzyıl insanının hayata bakışını ve algılayışını sorgulamaya yöneltmiştir (Özel, 2007, s. 26-27). Bu açıdan değerlendirildiğinde malzemenin sadece bir kullanım nesnesi olarak önemsiz kabul edildiği bir durum yerine plastik sanatlar alanında da farklı malzemelerin kullanılmasına olanak tanıyan bir durumun ortaya çıkışını gözlemlemek mümkündür. Sanatçılar için kavramların öncelik taşıdığı ve malzeme çeşitliliğine odaklanan bu dönem sanatta katı kuralların yıkılarak izleyici odaklı ve etkileşimli deneysel bir süreci de içinde barındırmaktadır.

Çağdaş Seramik Sanatında Disiplinlerarası Çalışmaların Sanatçılar Üzerinde Değerlendirilmesi

Seramik malzemenin ısı ile pişirilerek dayanıklılık kazanması durumu onun antik dönemden günümüze hatta geleceğe aktarımını mümkün kılmıştır. Endüstriyel olanakların çağın koşullarına uygun olarak değişmesi ve ilerlemesi sonucu kullanıma yönelik olarak günden güne daha fazla alanlarda sıklıkla kullanılan seramik ürünler, üretim ve uygulama alanlarının çeşitliliği sayesinde sanatın ve bilimin neredeyse her alanında iki ve üç boyutlu şekilde kullanılmıştır (Çevik, 2016, s. 401). Kavalcı'ya göre (1998), “Seramik yüzey, bir tuval ve seramik çamuru bazen bir heykeldir. Kimi grafiksel bir anlatımda, kimi mimari bir

anlatımda kimi mimari yapı ya da çevre mekân ilişkisi içinde sanatsal bir iş olarak karşımızda durmaktadır” (Kavalcı, 1998, s. 38).

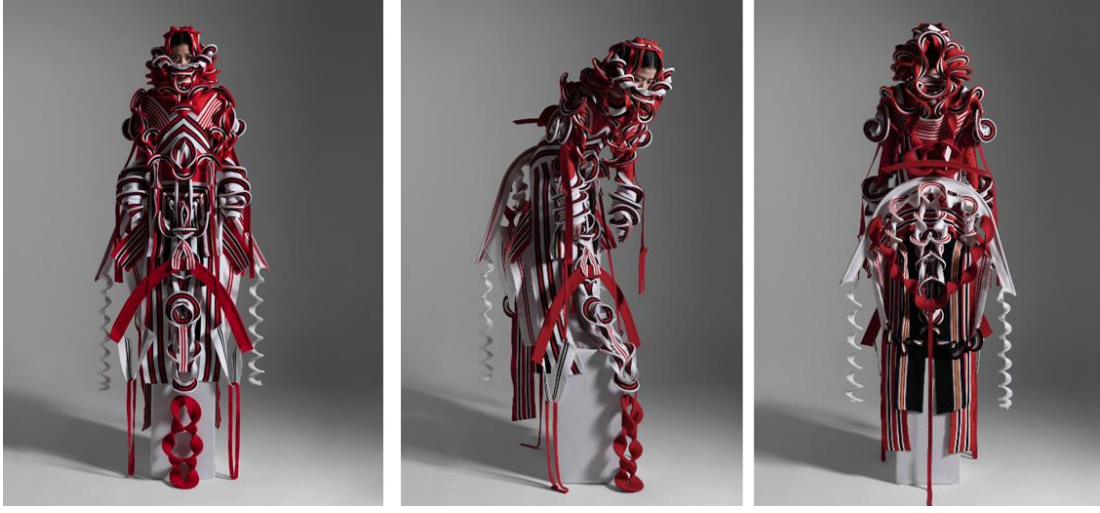
Plastik sanatlar çağın koşullarına ve gerekliliklerine göre değişim gösterirken değişen sanat anlayışları kapsamında sadece görüntüye/şekle odaklanan bir yapının yetersizliği söz konusudur. Bu durum günümüze yansıyan bir değerlendirme olarak plastik sanatların her alanında kavram, düşünce, yorumlama gibi unsurların önem kazanmasıdır (Akdeniz, 1995, s. 9-10). Ülkemizde ve dünyada çağdaş sanatçıların alternatif malzemeleri özgürce kullanmaları sonucu oluşturdukları disiplinlerarası dil dikkat çekicidir.

Bu sanatçılardan Ryunosuke Okazaki, Galina Manikova ve Canan Dağdelen’in üretimleri bu makale kapsamında değerlendirilmektedir.

Görsel 1. Jomon Jomon Seramik Kapları Koleksiyonu

Günümüzde çağdaş seramik sanatının ifade biçimleri çok geniş sınırlara dayanmaktadır. Sanatçılar bu deneysel sürece dahil olarak seramik sanatının ifade unsurlarını felsefik bir bakış açısı ile seramiğin teknik/bilim alanları ile birleştirmişlerdir. Tüm bu birleşimlerin bir sonucu olarak seramik üretimlerde sanatçılar önceden tahmin edilemeyen oldukça özgür bir üretim alanı oluşturmuşlardır (Aşan Yüksel ve Kılıçkaya Boğ, 2018, s. 1159).

Görsel 2. Jomon Jomon Koleksiyonu, Ryunosuke Okazaki, 2016

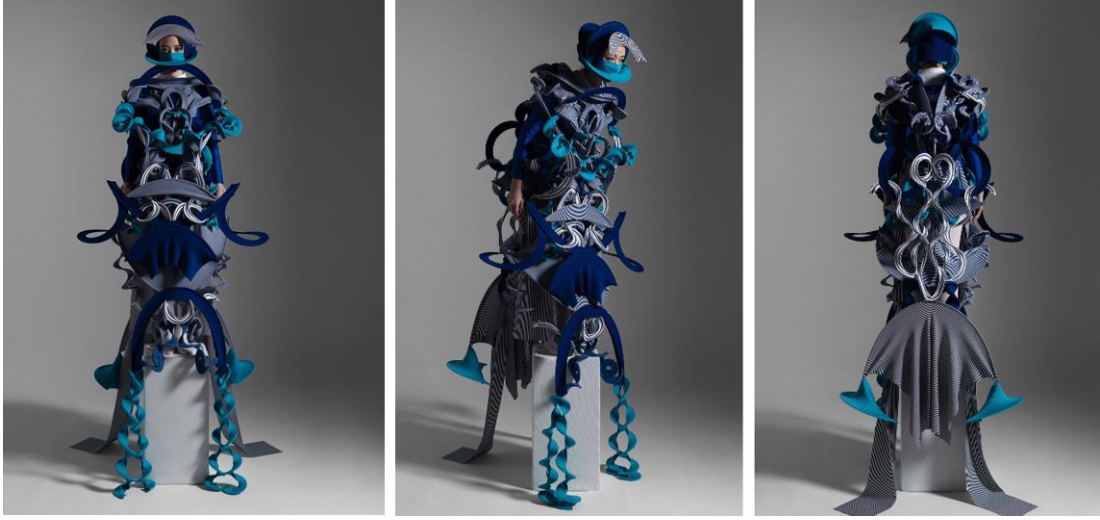
Bu açıdan değerlendirildiğinde; yaşadığımız çağda bazı seramik sanatçıları için duygu, düşünce ve mesajlarını salt kendi sanat malzemeleriyle ifade etmek yeterli olmamaktadır. Seramik sanatçıları eserlerindeki ifade gücünü artırmak, disiplinler arası etkileşim kurmak gibi amaçlarla başka sanat dallarının malzemesi olan ya da herhangi bir şekilde sanat malzemesi olmayan unsurları da seramik malzeme ile bir arada kullanmayı tercih etmiştir. Aynı şekilde pek çok farklı sanat disiplinleriyle ilişkili bazı sanatçılar da kendi sanat malzemelerinin yanında seramik malzeme de kullanarak eserler üretmektedir. Bu yaklaşım biçimi disiplinler arası etkileşimin bir yansıması veya sonucu olarak, sanat dalları arasındaki kalıplaşmış sınırların giderek ortadan kalkmasını sağlayan bir durum olmuştur (Yıldırım, 2021, s. 373).

Görsel 3. Jomon Jomon Koleksiyonu, Ryunosuke Okazaki, 2016

Disiplinlerarası etkileşimlerin ön planda olduğu, her türlü konu ve malzemenin sanata eklenerek yeni üretimlerin yapıldığı bu dönemde sanatçılar kendi özgün fikirleri ile kültürlerinin onlarda uyandırdıkları izdüşümleri yaratıcılıkları ile birleştirmektedirler. Bu açıdan değerlendirildiğinde gelenekler, sanatçıların kültürel kodları okuyarak içinde yaşadıkları topluma karşı bir saygı duruşu niteliği taşımaktadır.

Topluma ve kültüre duyulan bu saygının bir sonucu olarak gelenekten ilham alan sanatçı Ryunosuke Okazaki'nin giyilebilir üç boyutlu tekstil tasarımlarını üç boyutlu heykeller olarak değerlendirmek mümkündür. Sanatçı bu heykelsi üretimlerinde kültüre ve tarihe estetik bağlamda yaklaşmaktadır. Ryunosuke Okazaki bu seri üretimlerinde kültürel olarak onu etkileyen Japon sanatının erken dönemlerine tarihlenen Jomon Dönemi seramiklerine odaklanmıştır. Sanatçının bu giyilebilir heykelleri erken dönem Jomon seramik kaplarında görülen ip, örme, düğüm gibi geleneksel biçimlerden esinlenerek yeniden tekstil formunda üretilmiştir (Kayahan ve Çevik, 2021, s. 137-138 ve 149).

Görsel 4. Jomon Jomon Koleksiyonu, Ryunosuke Okazaki, 2016

Seramik sanatçıları kendilerine özgü resimsel anlatımları iki ve üç boyutlu çalışmaların yüzeylerinde kullanmışlardır. Seramik sanatında yaygın olarak kullanılan resimsel anlatım ve ifade etme durumu birçok farklı teknik ve malzeme ile oluşturulabilmektedir. Seramik bünyelerde ortaya konulan resimsel anlatımlarda astarlar, sırlar, boyalar ve oksitler kullanılmaktadır. Bu uygulamaların tümünde malzeme çeşitliliğinin yanı sıra teknik olarak yetkinlik ve özgünlük resimsel anlatımın en iyi ifade edilmesi bakımından çok önemli olmuştur (Sevim ve Yıldırım, 2014, s. 72).

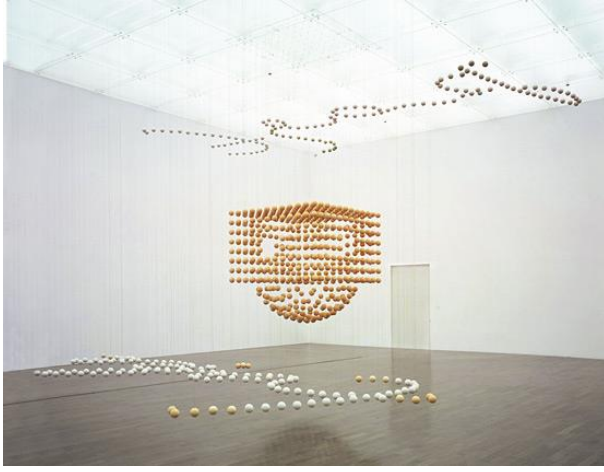
Bu bağlamda Galina Manikova'nın seramikleri üzerinde kullandığı resimsel anlatımlar sanatçının kendisini ifade ettiği özgün üretimler olarak dikkat çekmektedir. Sanat akademisinde seramik eğitimi almış olan sanatçı seramik bünyeler üzerine farklı tekniklerle uygulamasını yaptığı fotoğraf baskıları ile çalışmaktadır. Manikova alternatif baskıların seramik yüzeylerde uygulamalarını yapması ve birçok tekniği bir arada kullanması bakımından alanda oldukça önemli bir sanatçı olarak değerlendirilmektedir. Sanatçı akademideki eğitim süresi boyunca bir çok araştırmalar ve denemeler yaparak eski fotoğraf emülsiyonları, serigrafisi, gravür ve litografi gibi seramik üzerine fotoğrafik teknikler konusunda uzmanlaşmıştır. Sanatçının teknik ve form birlikteliğinin çok iyi uygulandığı

çalışmaları disiplinlerarası etkileşimler bağlamında da dikkat çekicidir. Sanatçı Stairs/ Merdivenler Serisi'nde (2013) paperclay, stonware ve porselen çamuru ile şekillendirdiği çalışmalarında alternatif baskılar ile birleştirmiştir (Erel, 2020, s. 137-139 ve 140).

Görsel 5. Merdivenler/ Stairs Serisi, Galina Manikova, 2013-2016

İstanbul doğumlu olan sanatçı Canan Dağdelen çalışmalarını ve yaşamını Viyana'da sürdürmektedir. Sanatçının erken dönem çalışmalarında yazı kullanımı dikkat çekmektedir. Dağdelen çalışmalarında, yeni bir hayata başlamanın bir anlamda kişinin daha önce yurt olarak nitelediği yerin/mekânın kaybını ifade etmesi durumuna odaklanmaktadır. Bu değerlendirme ile yorumlanan çalışmalarında sanatçı, özlem, yurt ve kimlik kavramlarına yönelmektedir. Dağdelen'in sanatsal üretimlerinin merkezinde yer alan bu temalar dönüşerek farklı bir boyuta yönelmiştir. Bu boyut bağlamında, sanatçı mekân içinde üç boyutlu mimari unsurları barındıran enstalasyonlar oluşturmaktadır (Akdere, 2019, s. 77-79).

Görsel 6. “Yansıma”, Canan Dağdelen,
Porselen ve Çelik Tel, 2012

Görsel 7. “Öteki Dot”, Canan Dağdelen,
Porselen ve Çelik Tel, 2012

Canan Dağdelen, üretimlerindeki “Öteki” kavramının aktarımını yaparken yazı ve seramik malzemeyi birlikte kullanmıştır. Sanatçının çalışmalarında kullandığı tipografik unsurlar geçmiş ve gelecek arasında kurulan bir köprü niteliğindedir Bu köprüden geleceğe aktarılan her şey için yazıyı öncelikli bir araç olarak kullanan sanatçı son dönem çalışmalarında Ön ve Orta Asya mimarisinden ilham almıştır. Sanatçının ‘Öteki Dot’ adlı yerleştirmesi Türk kültürüne ait mimari bir yapı planına odaklanarak kültürel kodların yeniden okunmasına ve yorumlanmasına olanak tanımıştır. Kültürel kodların yeniden okunması veya yeniden yorumlanması durumunu toplumsal bellek bağlamında kültür arşivleri olarak da değerlendirmek mümkündür (Sevim ve Marmara, 2020, s. 88-89).

Sonuç ve Tartışma

İnsana ait bir olgu olarak sanatın her alanı kültürel bir alt yapıyı da içinde barındırmaktadır. İnsanlık tarihi kadar eski ve köklü bir tarihsel yapıya sahip olan seramik üretimler de tüm bu kültürel yapılardan etkilenmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde seramik üretimlerde insanlık tarihinin yansımalarının her aşamasını görebilmek mümkündür. Hakkında yazılı belgelerin olmadığı antik dönemlerden günümüze kadar ulaşan seramik parçalar bir anlamda arkeolojik belge niteliği de taşımaktadır.

Seramik sanatının teknolojik gelişimlerden etkilenmesinin bir sonucu olarak hem endüstriyel hem de sanatsal anlamda üretimlerin artmasına yol açmıştır. Bu durum seramiğin bir bilim ve sanat dalı olarak kabul edilmesi konusunu hızlandırmıştır. Özellikle 1960 sonrasında seramik malzeme hem kavramsal hem de uygulama boyutu ile plastik sanatların her alanındaki üretimlerde bulunan sanatçılar tarafından tercih edilmiştir. Bu anlamda değişen sanat anlayışlarına ve çağın koşullarına göre şekillenen seramik üretimleri de disiplinlerarası yaklaşımlar bağlamında konu ve malzeme çeşitliliğine de girmiştir. Çalışma kapsamında seramik malzemeyi temel alan bu çeşitlilik; Ryunosuke Okazaki'nin geleneksel seramik kaplardan yola çıkan giyilebilir heykellerinde, Galina Manikova'nın seramik bünyeler üzerinde alternatif tekniklerle oluşturduğu resimsel dilde ve Canan Dağdelen'in mimari unsurların seramik malzeme ile yeniden yorumlanması bakımından incelenmiştir.

Kaynakça

- Akdeniz, H. (1995). Plastik sanatlarda günümüz sanat eğilimlerinin düşünsel dayanakları ve bunun çağdaş Türk Sanatına yansımaları üzerine bir değerlendirme. *Anadolu Sanat*, (3), 9-34.
- Akdere, B. (2019). *Seramik malzeme ile enstalasyonun seramik sanatındaki yeri ve kişisel uygulamalar* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uşak Üniversitesi.
- Akgün, S. A. (2012). *Modern kaygılar: 20. yy. sanatında hazır nesne kullanımı ve tüketim toplumuna eleştirel bir bakış* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Anonim. (1997). *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*. Yem Yayınları.
- Arcaşoy, A. (1998). *Seramik teknolojisi*. Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Aşan Yüksel, O. ve Kılıçkaya Boğ, E. E. (2018). Çağdaş seramik sanatında alternatif bir yaklaşım olarak tipografi kullanımı. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(2), 1157-1169.
- Çevik, N. (2010). Çağdaş seramik sanatında resimsel yönelimler. *Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 36(6), 35-45.
- Çevik, N. (2016, 23-25, Kasım). *Çağdaş seramik sanatında disiplinler arası bir yaklaşım olarak alternatif malzemelerin plastik bir dil olarak kullanılmasının seramik eğitime katkısı*. [Sözlü Sunum]. Cumhuriyetin Işığında Yükseköğretimde Sanat Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, Ankara, Türkiye
- Çolakoğlu, H. (1998). Günümüz seramik sanatı ve konumu. *Türkiye 'de Sanat Plastik Sanatlar Dergisi*, (33), 23-27.
- Erel, E. B. (2020). *Disiplinlerarası bir etkileşim olarak seramik yüzeylerde alternatif fotoğraf baskı yöntemlerinin etkisinin araştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Karabey Ö. B. (2010). Seramik sanatında imaj transfer teknikleri. *Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5, 91-104.

- Kavalcı, F. (1998). Türkiye’de seramik sanatı [Özel Sayı]. *Türkiye’de Sanat*, 33, 35-42.
- Kayahan, Z. ve Çevik, N. (2021). Gelenekten ilham alan sanat; Ryunosuke Okazaki’nin giyilebilir heykelleri. *Kesit Akademi Dergisi*, 7(28), 136-151.
- Keser, N. (2005). *Sanat sözlüğü*. Ütopya Yayınevi.
- Özel, S. V. (2007). *Plastik sanatlarda disiplinlerarası etkileşimler ve seramik sanatına yansımaları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Sevim, S. ve Yıldırım, Ö. (2014). Çağdaş Türk Seramik Sanatında resimsel anlatım. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7(7), 61-74. <http://doi.org/10.20488/austd.06496>
- Sevim, S. ve Marmara, T. (2020). “Öteki” kavramının çağdaş seramik sanatına yansımaları. *Sanat Dergisi*, (36), 77-102. <http://doi.org/10.47571/ataunigsfd.737835>
- Sönmez, N. (2002). Nesne, sanatçı ve seramik sanatı ilişkisi. *Anadolu Sanat Dergisi*, 13, 175-183.
- Yardımcı, İ. (1993). *Anadolu’da başlangıcından günümüze seramik-metal teknik ve biçim etkileşimleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Yıldırım, B. (2021). Çağdaş seramik sanatında farklı malzeme kullanımı. *Erciyes Akademi*, 35(1), 371-385.
- Yücel, M. (2010). *Açık kamusal mekânlarda seramik heykel uygulamalarında farklı malzeme kullanımı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erciyes Üniversitesi.

Yazarların Katkı Oranı Beyanı

Makale tek yazarlı bir makale olması nedeni ile araştırma sürecindeki tüm katkılar yazar tarafından yapılmıştır.

Destek ve Teşekkür Beyan

Makale kapsamında destek alınan herhangi kurum, kuruluş ya da kişi yoktur.

Çatışma Beyanı

Makale tek yazarlıdır. Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Bildirim

Bu makale, literatür taraması ve eser analizinin kullanıldığı bir araştırma makalesi olduğu için etik kurul kararı gerektirmemektedir.